

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**



**Міжнародна науково-практична онлайн-конференція  
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВА, ПСИХОЛОГІЇ ТА  
ПЕДАГОГІКИ В УМОВАХ ВІЙНИ»  
13-14 квітня 2023 року**

Біла Церква  
2023

**УДК 340**

**РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:**

**Шуст О.А., д-р екон. наук, ректор.**

**Димань Т.М., д-р с.-г. наук.**

**Ковальчук І.В., канд. юрид. наук.**

**Бровко Н.І., д-р. юрид. наук.**

**Олешко О.Г., канд. с.-г. наук.**

**Відповідальна за випуск – Бровко Н.І., д-р. юрид. наук.**

**Актуальні проблеми права, психології та педагогіки в умовах війни:** матеріали міжнародної науково-практичної онлайн-конференції. 13-14 квітня 2023 р. Білоцерківський НАУ. 207 с.

Збірник підготовлено за авторською редакцією доповідей учасників конференції без літературного редагування. Відповідальність за зміст поданих матеріалів та точність наведених даних несуть автори.

**©БНАУ**

## ЗМІСТ

### Секція 1 Теоретичні, історичні, філософські, соціологічні аспекти права

<b>Бровко Н.І.</b> Проблемні питання становлення і розвитку громадянського суспільства в Україні під час збройної агресії РФ.....	6
<b>Мельник Л.М., Грек І.М.</b> Трансформація цінностей українців під час російсько-української війни	8
<b>Росавицький О.О.</b> Злочин та злочинність як філософська категорія соціально-правового явища.....	10
<b>Лісний І.А.</b> Історико-правовий аспект становлення фондових ринків.....	12
<b>Терещук М.М.</b> Фінансова відповідальність в європейських країнах.....	15
<b>Самойлович А.А.</b> Окремі аспекти безпеки навчального процесу в умовах воєнного стану.....	17

### Секція 2 Сучасні проблеми правового регулювання в галузі конституційного, адміністративного, інформаційного, фінансового, кримінального, кримінально-процесуального, кримінально-виконавчого та міжнародного права в умовах війни

<b>Ковальчук І.В.</b> Проблемні юрисдикційні аспекти в галузі кіберправа.....	19
<b>Тимошук О.Г.</b> Окремі аспекти державного регулювання організації нотаріальної діяльності в Україні в умовах воєнного стану.....	23
<b>Сімакова С.І.</b> Особливості відбування покарання у виді позбавлення волі засудженими жінками.....	26
<b>Димитрієва Т.В.</b> Особливості внесення змін до статті 69 Кримінального кодексу України під час воєнного стану.....	29
<b>Ясінська М.Г., Кучак О.Є.</b> Фіксування воєнних злочинів проти довкілля України.....	31
<b>Отрадна М.О., Кучак О.Є.</b> Презумпція невинуватості як головний принцип кримінального процесу.....	35
<b>Богданович О.В., Кучак О.Є.</b> Особливості кримінального процесу в умовах воєнного стану.....	37
<b>Дуфенюк О.М.</b> Баланс між юридичною освітою та вимогами практики кримінального провадження.....	40
<b>Гутник А.В.</b> Колабораційна діяльність у закладах освіти: спосіб вчинення злочину.....	43
<b>Павленко Т.А.</b> Обмеження права на свободу пересування в умовах правового режиму воєнного стану: деякі аспекти.....	46
<b>Голіна В.В.</b> Безпека дорожнього руху в Україні: залишається невирішеність проблеми запобігання їй.....	49
<b>Поляруш-Сафроненко С.О.</b> Принцип конституційності та законності добровільного об'єднання територіальних громад.....	52
<b>Коршак В.С., Сушицька Ю.О.</b> Доступ до публічної інформації в умовах війни .....	56
<b>Ярошевська Т.В.</b> Актуальні питання розвитку в умовах війни сфери трансферу інноваційних технологій.....	60
<b>Макарчук В.В.</b> Удосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони.....	64
<b>Нікітенко О.І.</b> Деякі питання адміністративно-правової легітиматії поліцейської діяльності.....	66

<b>Сокиринська О.А.</b> Правовий аналіз відповідальності за створення канцеляційних таборів у збройних конфліктах.....	68
<b>Слободянюк В.С., Сокиринська О.А.</b> Цивільні об'єкти, що знаходяться під захистом міжнародного гуманітарного права.....	71
<b>Prisac A.V.</b> General competence is a premise for the existence of the administrative form and the mixed form of civil rights defense.....	75

**Секція 3 Актуальні питання цивільного, господарського, екологічного, земельного, аграрного права, трудового права та права соціального забезпечення в умовах воєнного стану**

<b>Пахомова А.О.</b> Основні тенденції міжнародного захисту цивільних прав.....	78
<b>Іванова М.А., Ярошевська Т.В.</b> Теоретико-правове регулювання сурогатного материнства з іноземним елементом.....	81
<b>Інгульська Д.А., Лаговська Н.В.</b> Особливості правового регулювання договорів купівлі-продажу нерухомого майна в умовах воєнного стану.....	85
<b>Аргат Я.П.</b> Питання банкрутства фізичної особи в умовах воєнного стану.....	87
<b>Настіна О.І.</b> Правові питання примусової евакуації дітей в умовах правового режиму воєнного стану.....	89
<b>Обіюх Н.М.</b> Сучасні правові аспекти рекреаційного природокористування.....	91
<b>Мельник В.О.</b> Охорона та збереження природних ресурсів у сільській місцевості.....	94
<b>Кофанова О.В., Кофанов О.Є., Фесенко П.О.</b> Проблеми гармонізації законодавства України з країнами Європейського союзу в сфері альтернативних моторних палив.....	96
<b>Єфремова І.І., Ломакіна І.Ю.</b> Психологічні та правові аспекти мобінгу.....	100
<b>Черевань А.А., Андрійв В.В.</b> Щодо організації трудових відносин: виклики сьогодення та шляхи їх подолання.....	104
<b>Малишко І.В.</b> Соціальний захист військовослужбовців та членів їх сімей в умовах війни.....	107

**Секція 4 Актуальні питання педагогіки в умовах воєнного часу**

<b>Цвид-Гром О.П.</b> Електронний документообіг у ЗВО: переваги та перспективи.....	110
<b>Тимчук І.М., Погоріла С.Г.</b> Формування наукового мислення студентів-юристів на заняттях з української мови за професійним спрямуванням.....	111
<b>Пацян А.С., Литвин В.А.</b> Організація самостійної роботи учнів на уроках хімії в умовах воєнного часу.....	115
<b>Ордіна Л.Л.</b> Самостійна робота студентів як засіб формування академічних компетенцій.....	119
<b>Лебедєва І.Л.</b> Діджиталізація як шлях забезпечення інтеграційних процесів в освіті.....	121
<b>Двореченцева А.С., Галієва О.М.</b> Зміст та суть поняття «критичне мислення».....	125
<b>Береговенко Н.С.</b> Перекладацькі трансформації, що використовуються для перекладу параметричних прикметників (на матеріалі фільмів каналу bbc “the blue planet” та “life”).....	127
<b>Тарасюк А.О.</b> Communicative effectiveness of native suggestive texts.....	131
<b>Жуков В.П., Сун Цзянь</b> Формування організаційно-педагогічних навичок майбутніх учителів музичного мистецтва в умовах воєнного стану.....	133
<b>Хахула Л.П., Хахула Б.В.</b> Модель компетентнісного зростання викладача ЗВО за діяльнісного функціонування у складних соціальних умовах.....	137
<b>Ігнатенко В.Д.</b> Асинхронне навчання як можливість реалізовувати освітній процес в умовах воєнного стану.....	140

<b>Хахула Б.В., Хахула Л.П.</b> Комунікативність у системі дистанційного навчання.....	143
<b>Жукова Г., Булгакова Т.</b> Особливості соціального аспекту становлення позаакадемічної освіти.....	146
<b>Сташук О.О.</b> Аудиторні засоби розвитку правової компетентності майбутніх соціальних працівників (на прикладі дисципліни «спеціальні соціальні служби в соціальній сфері»).....	149
<b>Рейда О.А.</b> Використання технології коучинга при викладанні іноземної мови професійного спрямування.....	154
<b>Давидченко І.Д.</b> Актуальні проблеми вивчення лінгвокультурології в умовах воєнного часу.....	157
<b>Дем'яненко О. О., Чернобров Ю.А.</b> Філологічний аналіз світової поезії в контексті розвитку мовно-літературної компетентності студентів-перекладачів (англійська мова).....	159
<b>Резнік В.Г.</b> Функціональність як особлива складова комунікативно-діяльнісного підходу до навчання іншомовного говоріння студентів-філологів.....	163
<b>Носенко М.М.</b> Integrationskurse als Grundlage für die Anpassung von Flüchtlingen ans Leben in Deutschland.....	165
<b>Демченко Н.С.</b> Неологізми на позначення явищ work та antiwork.....	167
<b>Чернищук Ю.І.</b> Discourse analysis and its limitations.....	169

#### **Секція 5 Актуальні проблеми психології в умовах війни**

<b>F. Garoff</b> Adapting to mass conflict.....	172
<b>K. Peltonen</b> Narrative exposure therapy in treating psychological trauma.....	174
<b>Нагайчук О.В.</b> Створення психологічно безпечного освітнього середовища в умовах війни.....	175
<b>Гарашко О.Г., Гонтаренко Л.О.</b> Стрес та стресостійкість як провідні елементи життя та різних форм навчання.....	179
<b>Лип'юк А.М., Захаренко Л.М.</b> Як твій настрій?.....	181
<b>Хомчук О.П.</b> Формування особистісної автономії в підлітків.....	184
<b>Лозова О.В.</b> Психолого-педагогічні аспекти розвитку stem-освіти в умовах війни.....	186
<b>Шевченко С.В.</b> Гендерні особливості розуміння благополуччя особистості.....	188
<b>Клочко А.О.</b> Резильєнтність як ресурс особистості в умовах воєнного стану.....	192
<b>Кетлер-Митницька Т.С.</b> Резильєнтність як чинник посттравматичного зростання в умовах війни.....	194
<b>Коршак В.С., Фальковська Л.М.</b> Актуальні проблеми психології в умовах війни.....	197
<b>Мацьовитий В.Л., Горбачевський С.К., Орда М.В.</b> Методика оцінювання стану ефективності наукової і науково-технічної діяльності наукових установ у системі Міністерства оборони України.....	200

Рівень розвитку резильєнтності у кожної особистості різний, так як залежить від багатьох чинників, проте її можна тренувати задля протистоянню стресу та успішному поверненню до нормального стану після стресових і травматичних подій. Розвинена резильєнтність допомагає регулювати інтенсивність впливу на переживання різних стресових ситуацій.

### **Список використаних джерел:**

1. Чиханцова О., Гуцол К. Психологічні основи розвитку резильєнтності особистості в період пандемії Covid-19. Київ, 2022. 128 с.
2. Cherry K. What Is Resilience? Verywell mind. 2022. <https://www.verywellmind.com/what-is-resilience-2795059>
3. Heshmat Sh. The 8 Key Elements of Resilience. Psychology Today. 2020. URL: <https://www.psychologytoday.com/us/blog/sciencechoice/202005/the-8-key-elements-resilience>
4. Luthar S. S., Cicchetti D., Becker, B. The construct of resilience: A critical evaluation and guidelines for future work. *Child Development*, 2000. 71. 543-562.
5. Morel E. Die 7 Säulen der Resilienz. Stefan Mähleke. 2021.
6. Pilafas G., Strongylaki N. P., Papaioannou D., Menti D., Lyrakos G. Adaptation of 'Nicholson McBride Resilience Questionnaire' (NMRQ) in Greek. A reliability and validity study in an epidemiological Greek sample. *Health & Research Journal*, 2020. 6(4). 123-131.

**УДК 159.923**

## **РЕЗИЛЬЄНТНІСТЬ ЯК ЧИННИК ПОСТТРАВМАТИЧНОГО ЗРОСТАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ**

**Кетлер-Митницька Т.С.,**

*кандидат психологічних наук,*

*доцент кафедри спеціальної освіти та психології*

Комунальний заклад вищої освіти

«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»

Запорізької обласної ради

м. Запоріжжя, Україна

Після початку повномасштабної війни в Україні надзвичайної актуальності набули питання відновлення психологічного благополуччя населення. У зв'язку з цим у фокусі теоретичних та емпіричних досліджень українських науковців опинилися індивідуально-психологічні особливості та внутрішньоособистісні процеси, здатні активізувати механізми саморегуляції та самоцілення осіб, які потребують психологічної допомоги. До таких феноменів належить, зокрема, резильєнтність.

Термін «резильєнтність» запровадили вчені Е. Werner та R. Smith для позначення здатності психіки відновлюватися після впливу негативних чинників [7]. Як зазначає

Г. Лазос, поняття увійшло до психологічного лексикону з фізики, де воно позначає властивість матерії повертатися до початкової форми після деформації, що відбулася в результаті тиску (опір матеріалів). В психології наразі існує декілька визначень резильєнтності, найбільш вживане з яких було схвалене Американською психологічною асоціацією (АРА), згідно з яким резильєнтність це процес позитивної адаптації в умовах негараздів, травм, трагедій або значного стресу. Г. Лазос розуміє резильєнтність як біопсихосоціальне явище, яке охоплює особистісні, міжособистісні та суспільні переживання і є природним результатом різних процесів розвитку протягом певного часу [2, с. 79–80]. За визначенням О. Односталко резильєнтність – це вольовий психічний стан, що забезпечує зв'язаність ресурсів у складних ситуаціях життя і формування особистісної риси, яка сприяє ефективній адаптації і особистісному росту у подальшому житті [3, с. 56].

Ю. Паскевська аналізує резильєнтність як особистісну властивість, процес та адаптаційно-захисний механізм. Згідно з першим підходом, резильєнтність можна розглядати як складний комплекс індивідуально-психологічних особливостей, зокрема рис або навичок, які дозволяють людині після зазнання травмуючого психологічного впливу зберігати здатність до здорового функціонування, переживати позитивні почуття та навчатися на власному досвіді. Резильєнтність-процес варто розглядати як послідовність поведінкових, когнітивних та емоційних реакцій на гострі чи хронічні складні обставини, який забезпечує подолання стресу та відновлення нормального функціонування психіки. В цьому сенсі резильєнтність – це динамічний процес, що охоплює позитивну адаптацію в контексті пережитих життєвих негараздів. Резильєнтність в якості механізму позитивної адаптації та психологічного захисту пов'язана з рефреймінгом, адаптивною обробкою важких викликів та наданням їм позитивного смислу, а також ефективними копінг-стратегіями [4, с. 113–114].

Г. Лазос наголошує, що резильєнтність відіграє першочергову роль у здатності особистості до посттравматичного зростання [2, с. 79–80].

Як зазначає Ю. Паскевська, резильєнтне відновлення полягає в тому, що особистість досягає інсайту та вищого рівня особистісного розвитку після впливу складних життєвих обставин. Тому резильєнтність можна вважати першим, початковим рівнем посттравматичного зростання [4, с. 115]. О. Односталко також пов'язує резильєнтність зі здатністю піднятися вище за колишній рівень функціонування, з посттравматичним зростанням [3, с. 51].

Водночас дослідження R. Tedeschi та L. Calhoun доводять, що між цими двома процесами існує зворотна, а не пряма залежність: чим більша резильєнтність, тим менш виражене посттравматичне зростання. Це можна пояснити тим, що особи з розвиненою резильєнтністю мають потужні навички копіngu, тобто їх зусилля спрямовані на адаптацію, а не боротьбу з наслідками травми. Таким чином, ефективно

пристосування до несприятливих умов знижує мотивацію отримання нового досвіду та, як наслідок, можливості для особистісних змін [6, с. 455–471].

Ми поділяємо думку Г. Лазос про те, що резильєнтність як процес включає фазу повернення назад, до гомеостазу (попередньої зони комфорту), яке полягає в тому, щоб «просто пережити» важку подію. За можливості повернення у власну «зону комфорту» люди мають «спокусу» відмовитися від перспектив подальшого зростання, уникаючи ймовірних негараздів та додаткових зусиль. Водночас, цей вид відновлення неможливий у випадках втрати фізичного здоров'я, втрат близьких та рідних тощо [2, с. 81]. У зв'язку з цим в умовах війни важливо пам'ятати про другу фазу процесу відновлення, яка виходить за межі адаптації та передбачає засвоєння людиною нових умінь або розвитку раніше не виражених якостей, які б дозволили якісно змінити своє життя на краще. Зокрема D. Hellerstein вважає, що резильєнтність сприяє подоланню хронічного стресу завдяки збереженню соціальних контактів, віднайденню особистісного смислу у важких подіях і самостійному засвоєнню потрібних психотехнологій. Спираючись на сприйняття ситуацій невизначеності не як загрози, а як викликів, особистість здатна до пошуків нового сенсу у процесі навчання, праці, участі у соціально корисних проектах [5]. Ю. Бойко-Бузиль також аналізує резильєнтність через призму різноманітних видів фізичної (здорове харчування, фізичні вправи, дотримання режиму праці та відпочинку) та ментальної (протистояння страхам, опора на власний «моральний компас», духовні практики) активності [1, с. 26–27]. За результатами наукового аналізу О. Односталко, резильєнтність передбачає розвиненість деяких важливих умінь: концентруватися на реальних подіях та приймати їх, ставити мету і реалізувати її, оцінювати і переоцінювати те, що відбувається, розуміти свій стан і стан інших людей тощо. Крім того, резильєнтність включає прийняття відповідальності за власне життя та усвідомлення, що людина не завжди є жертвою обставин [3, с. 54].

На нашу думку, в умовах війни набуває актуальності підхід до розуміння резильєнтності, який включає у зазначене поняття не тільки адаптаційні механізми, але й активне самотворення, що уможливорює перехід особистості від пристосування до посттравматичного зростання. Адже дійсність війни настільки травмуюча, що «ціна адаптації» до неї може бути занадто високою для психічного здоров'я людини. Можна сказати, що скрутні умови «витискають» особистість із зони комфорту та ставлять перед необхідністю цілеспрямовано шукати ефективні засоби емоційної саморегуляції, рефреймінгу, подолання існуючих проблем. Протиріччя між емоційною виснаженістю, гострою потребою знизити «червоний» рівень стресу та неможливістю адаптуватися до воєнних реалій (загроза для життя, здоров'я та майна, тотальна невизначеність, порушення життєвих планів тощо) концентрує внутрішню напругу, потрібну для побудови індивідуальної траєкторії особистісного росту. Отже, в умовах війни ми пропонуємо вважати резильєнтність першим кроком до



покращення психологічного благополуччя, відновлення якого залежить переважно від того, чи відбудеться перехід від спроб адаптації до посттравматичного зростання.

### Список використаних джерел:

1. Бойко-Бузиль Ю. Ю. Резильєнтність як чинник психічного здоров'я особистості. *Психічне здоров'я особистості у кризовому суспільстві* : збірник матеріалів VII Всеукраїнської науково-практичної конференції (28 жовтня 2022 року) / уклад. В. С. Бліхар. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. С. 23–28.
2. Лазос Г. П. Теоретико-методологічна модель резильєнтності як основа побудови психотехнології її розвитку. *Організаційна психологія. Економічна психологія*. 2019. № 2–3. С. 77–89.
3. Односталко О. С. Ресурси стійкості особистості в умовах складних та нетипових ситуацій життя : дис. ... канд. психол. Наук : 19.00.01 / Одеський нац.ун-т ім. І.І. Мечникова. Одеса, 2020. 183 с.
4. Паскевська Ю. А. Резилієнтність як психологічний ресурс персоналу пенітенціарних установ. *PSYCHOLOGICAL JOURNAL*. 2022. № 8(1), С. 110–119.
5. Hellerstein D. How I can become resilient. *Heal Your Brain*. 2011. URL: [http: / www. psychologyto-day.com/blog/ heal- your-brain](http://www.psychologyto-day.com/blog/heal-your-brain)
6. Tedeshi R.G., Calhoun, L.G. The Posttraumatic Growth Inventory: *Measuring the Positive Legacy of Trauma*. *Journal of Traumatic Stress*. 1996. Vol. 9. P. 455–471.
7. Werner E., Smith R. *Overcoming the odds: high risk children from birth to adulthood*. Ithaca, New York : Cornell University Press, 1992.

**УДК 159.942**

## АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ

**Коршак В.С.,**

*студентка ІV курсу соціально-психологічного факультету*

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Науковий керівник – **Фальковська Л.М.,**

*старший викладач кафедри соціальної та практичної психології*

*соціально-психологічного факультету*

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Житомир, Україна

Психологія війни є важливим напрямом досліджень, який ставлять перед собою науковці з усього світу. Умови війни можуть викликати ряд психологічних проблем як для військових, так і для цивільного населення. Деякі з актуальних проблем психології в умовах війни включають:

1. посттравматичний стресовий розлад (ПТСР);
2. адаптація до нової нормальності;
3. радикалізація та екстремізм;